

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

23. An Prælati, & Maagistratus teneantur corrigere peccata mortalia ex
justitia? Ex quo infertur, quod in confessione Prælatus, qui neglexit
salutem proximi sui, debet se accusare in specie, si fuit ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

iusmodi abusus in singulis non sit nisi veniale peccatum. Ceterum Prælati Religionum, qui sunt custodes caeremoniarum religionis, tenentur contrarias consuetudines reprehendere, & abolere, si possint. Quoniam ex huiusmodi consuetudinibus status religionis perturbatur, cum tamen debeat esse commodus ad perfectionem acquirendam. Hucusque Bañez, cui ego libentissime adhæreo.

RESOL. XXII.

An Magistratus, & Prælati teneantur ad correctionem subditorum non solum lege charitatis, sed etiam iustitia?

Et hæc circumstantia, quod Prælati, vel Magistratus negligant supradictam correctionem, an mutet speciem, vel tantum intra eandem speciem notabiliter aggravet, ita ut supradicti teneantur in confessione aperire munus suum Sacerdoti illud ignoranti?

Et an Magistratus, & Prælati in tali casu teneantur ad restitutionem tam stipendij illi parti correspondentis, quam damni inde sequenti? Ex p. 5. tract. 1. 4. & Misc. 2. Ref. 95.

Sup. hoc in §. 11. Ref. seq.

Affirmativam sententiam præter alios docet Coninch de charitate, disputat. 128. num. 70. & Hurtadus de Mendoza in 2. 2. tom. 2. disputat. 162. sect. 4. §. 40. quia Magistratus sæculares pecuniam accipiunt pro exercendo munere; Prælati verò stipendium iurisdictionem & alia commoda temporalia. Hinc infert Hurtadus teneri Prælatos, & Magistratus aperire in confessione munus suum Sacerdoti illud ignoranti, quando in correctione peccaverunt. Secundo infert Magistratus & Prælatos in tali casu teneri ad restitutionem tam stipendij illi parti muneris respondentis, quam damni inde sequenti, quia ipsi fuerunt moraliter causa illius damni, quia Reipublicæ debebant eas actiones quibus malum erat auerendum, & quemadmodum qui iniuste retinet meas pecunias, tenetur de damno emergente; ita qui iniuste retinet eas actiones, tenetur de damno emergente ex ea retentione, quo differunt Magistratus à privatibus. Hi enim non tenentur ex iustitia, & quamvis tenerentur, esset ex conceptu communi ipsius obiecti iustitiæ, non tamen ratione dati & accepti: omne autem malum ortum ex iniusta retentione accepti, tenetur refarcire, qui iniuste retinuit. Ita Hurtadus ubi supra.

2. Non desinam tamen hic adnotare Petrum Lorca in 2. 2. question. 33. artic. 5. sect. 3. disputat. 42. num. 4. contrariam sententiam docere, ubi sic ait. Queritur an obligatio Prælatorum circa correctionem, quæ ex officio oritur, sit solius charitatis, an verò iustitiæ? Caiet. in comment. artic. 2. subtiliter & metaphysicè conatur revocare ad iustitiam. Sed cum actus ipse non sit iustitiæ (correctio enim fraterna, qua talis est, à quocumque fiat, non est actus iustitiæ, sed charitatis) non video quomodo ad iustitiam revocari possit. Nam Prælati debito sui muneris non solum tenentur exhibere subditis iustitiam, sed etiam charitatem. Ex quo sequitur circumstantiam hanc, quod si Prælati sit, qui corrigere negligit, non mutare speciem, videtur autem intra eandem speciem notabiliter aggravare. Sic Lorca, quod idem docet de Magistratibus sæcularibus. Prima opinio est probabilior: secunda est probabilis. Vide me ipsum p. 1. tract. 7. §. resol. 57.

* Quæ hic est in tom. 1. & hic inf. in Ref. seq. §. Sed ego ad medium.

RESOL. XXIII.

An Prælati, & Magistratus teneantur corrigere peccata mortalia ex iustitia?

Ex quo inferitur, quod in confessione Prælati, qui nunglexit salutem proximi, debet se accusare ut ipse, si fuit illi subditus, nisi aliunde Confessorius ad agnoscat.

Et idem dicendum est de Patribus, Tutoribus, Dominis respectu mancipij, non tamen famuli vel salariorum servientis, nisi sit domesticus, & conditionalis? Ex p. 7. tr. 3. Ref. 9.

§. 1. **A**D hoc dubium variis assertionibus respondet Hurtadus de Mendoza de fide vol. 2. disp. 162. sect. 4. §. 39. & seq. ubi sic ait: Dico Prælati, qui non accipiunt publicum salarium pro suo officio, non tenentur ex iustitia; quia hæc virtus obligatione dati, & accepti.

2. Dico secundo Magistratus & Prælati, & omnes qui publicum stipendium, aut quasi stipendium accipiunt, tenentur ex iustitia; ita ut non solum non faciendo correctionem peccent contra charitatem; sed etiam contra aliam virtutem specie distinctam. In hac conveniunt omnes ferè Doctores, quod atinet ad iustitiam: ita colligitur ex S. Augustino tom. 5. lib. 1. de civitate, cap. 9. ubi asserit, non esse parvam obligationem ad corrigendum errantes privatis, atque Prælati. Ludovicus Viues in commentario id explicat: quia privati tenentur præcipue pro charitatis: Prælati verò iustitiæ, ac reprobant nonnullos peritos Luris, quod censeri erunt hoc preceptum spectare ad solos Prælatos, quia non agnoscunt obligationem nasci, nisi ex iustitia. At Viues rectè probat obligationem intendi in omni à charitate. Basi 2. quest. 33. artic. 3. dub. 1. conclus. 2. Augusti versus, Secundo est advertendum, P. Valent. disp. 3. questione 10. punct. 3. vers. Porro hæc cum Duns. Soto, P. Suarez, disput. 8. sect. 4. num. 4. & 5. asserit obligationem iustitiæ esse per se notam. P. Luisius, disput. 87. dub. 1. Licet enim censetur non esse hanc propriam iustitiam, admittit tamen eam esse iustitiam præstativam ratione officij, & peccatum esse in diuersa specie, P. Agidius disput. 2. num. 70. estque doctrina certa, & communis quam contra Lorcam probavi: quia Magistratus & Prælati verò stipendium, iurisdictionem, & alia commoda temporalia.

3. Dico tertio: Confessarij, qui non accipiunt publicum stipendium, non peccant contra iustitiam, quia non est inter illos, & penitentes datum & acceptum pro correctione: at si in confessione eam committant, quæ necessaria censetur prudenter; peccant contra religionem eos obligantem ad sacramentali agnè ministranda.

4. Dico quarto Concionatores, & alij, qui nec stipendium publicum accipiunt, nec ministrant sacramenta, non obligantur nisi ex charitate ad correctionem fraternam, nec peccant contra duas virtutes, quia nec iustitia, neque religio, nec fidelitas imponunt obligationem.

5. Hinc inferitur teneri Prælatos, & Magistratus aperire in Confessione munus suum Sacerdoti illud ignoranti, quando in correctione peccaverunt.

6. Non deseram tamen hic adnotare, quod Lorca in 2. 2. D. Thoma, questione 33. art. 5. sect. 4. disput. 42. num. 4. docet obligationem Prælatorum quoad correctionem non procedere ex debito iustitiæ, sic enim asserit. Queritur, An hæc maior obligatio Prælati

Praelatorum, quæ ex officio oritur, sit solius charitatis, an verò iustitiæ. Caietanus in *Commentar. artic. 2. sub-*tiliter, & metaphysicè conatur reuocare ad Iustitiam. Sed cum actus ipse non sit iustitiæ (correctio enim fraternalis, quæ talis est, & à quocumque fit, non est actus iustitiæ, sed charitatis) non video, quomodò ad iustitiam reuocari possit; nam praelatus debito sui muneris non solum tenetur exhibere subditis iustitiam, sed etiam charitatem.

7. Ex quo sequitur circumstantiam hanc, quod Praelatus sit, qui corrigere negligit, non mutare speciem. Videtur autem intra eandem speciem notabiliter aggravare.

8. Sed quæres, ad id intelligendum sit de solis Praelatis Ecclesiæ, vel etiam de secularibus? Respondetur, ad seculares etiam extendi suo modo pro ratione sui officij: nempe cum Praelatus secularis temporaliter præsit, & solum respiciat bonum politicum, & ciuile Republicæ, non tenetur omnia peccata corrigere, sed ea solum, quæ paci & tranquillitati Republicæ, & bono ordini politico aduersantur. Hinc Lorca.

9. Sed ego sententiæ Hurtadi adhaereo, quam præter illum tenentur Caietanus in 2. 2. *quæst. 3. art. 2. d. 4. Coninch. disp. 28. d. 5. num. 68. & alij, ubi infra.* Suppono enim Praelatum ratione officij sui non solum esse subditorum suorum Superiorem, acquirendo in eos aliquam iurisdictionem, sed etiam constitui eorum spiritualem patrem. Hinc ratione prioris acquirit quoddam ius eos gubernandi, iisque quædam imperandi; & vicissim hi acquirunt in eum ius vt ipse primò bonum commune, deinde etiam cuiusque in particulari pro ratione sui officij procuret. Ad hoc enim eiusmodi officia sunt instituta. & cum hac conditione conferuntur, & acceptantur, atque ita mutua hæc obligatio inter Superiorem, & communitatem nascitur ex quodam quasi tacito contractu, atque ita est obligatio iustitiæ. Ratione verò secundi acquirit nouam quandam coniunctionem & quasi specialem cognationem cum suis subditis: ex quo fit vt ex virtute Charitatis obligetur longè strictius & appetitiuè magis eos diligere, & eorum bonum procurare, quam alias obligaretur, vt communiter omnes fatentur. Ergo &c. vnde Trull. in *Decalog. tom. 1. lib. 1. cap. 5. d. 15. num. 1.* sic ait Praelati strictius, tum ex Charitate tum ex iustitia, ratione officij obligantur, & hoc ratione officij, ratione cuius tenentur consulere bono priuato subditorum: vnde grauissimæ comminationes illis sunt in sacra Scriptura. Ezech. 33. 34. *Quod infirmum fuit non consolidabit, quod egrotum non sanabit.* Hinc est, vt in confessione Praelatus, qui negligit salutem proximi sui, debet se accusare in specie si fuit subditus, nisi aliunde Confessarius id agnoscat: vnde non satisfacit si tantum dicat, se omisisse correptionem, sed tenetur dicere, se esse Praelatum. Ita ille, cui ad Fillium cum tom. 2. tract. 18. cap. 5. num. 127. Castum Palam tom. 1. tract. 6. disp. 3. puell. 7. num. 8. Suarez de Char. disp. 8. sect. 4. num. 3. Torres in 2. tom. 1. disp. 87. d. 1. Valentiam tom. 3. disp. 3. q. 10. puncto 3. & Ioannes Sanchez in *select. disp. 6. num. 9.* id in dicendum existimabat in Patre, Tutore, & Domino respectu mancipij, non tamen famuli ob salariam seruientis, quia mancipium est sub dominio Domini, & ad eius curam pertinet actiones mancipij dirigere, non tamen famuli. Sed Trullench ubi supra putat, quod si famulus sit domesticus, contubernalis, idem dicendum esse ac de mancipio; at Sanctio videtur adharere Palau loco citato, vbi etiam sic addit. Quod verò dicit Villalobos debere dominum à suo seruitio famulum expellere, si videat domi occasionem habere peccandi, laudo si faciat, obligationem tamen

Tom. V. 11.

non agnosco, præcipue si Domino utilis sit famulus, quia non tenetur occasionem peccatorum cum suo damno remouere, & fortè expulsius peccabit. Ita Palau; & ante illum Aragonius in 2. 2. *quæst. 23. art. 3. ad finem.*

10. Ex his omnibus autem infert Duuallius 2. 2. *D. Thome, tract. de Charit. quæst. 9. art. 4.* quod si damnum aliquod ex omissione correctionis in Praelatis oriatur, eos ad illius reparationem teneri, vt si Praelatus patrem aliquem corrigere neglexerit, & propter hanc negligentiam filij eius perdit, non minus quam pater viuat, tenetur Praelatus filiis ipsi, etiam si Dicecesim, aut Parochiam reliquerint, & ad aliam migrarint, providere, eoque monere, & corrigere. Item, si furtum aliquod commissum fuerit, defectu huius correctionis in Praelato, si probabiliter, & moraliter constet correctionem illius impedituram fuisse huiusmodi furtum, ad eius damni restitutionem tenetur: hoc tamen est de raro, aut fortè nunquam contingentibus nihilominus si contingeret, cum obligatio, quæ ex officio nascitur ad iustitiam pertinet; ad eam quoque pertinebunt omnia damna, quæ ex omissione huius obligationis consequuntur. Dices correctionem fraternali ex se, actum esse charitatis, & non iustitiæ, à quocumque fiat, siue à Praelato, siue ab alio. Respondeo, vnum eundemque actum, ratione diuersarum conditionum posse esse diuersarum virtutum, vt satis constat in actibus fidei, qui & ad fidem pro vt est virtus Theologica, ad religionem, quæ est virtus moralis, & etiam ad charitatem, qua erga Deum ferimur, pertinent: cum ergo correctio fraternalis incumbat Praelatis, vt sui officij, & non tantum vt charitatis, qua omnes homines, tantum fratres diligere, & quæ tam spiritualiter, quam corporaliter providere tenentur; ideo ad iustitiam, respectu Praelatorum pertinet: & in hac sententia est Caietanus in *articul. 3. quæstion. 33.* Ex hoc etiam sequitur omissionem correctionis fraternalis, in Praelato, mutare speciem, id est de peccato, quod solum in Laico, aut simplici Sacerdote pugnat contra charitatem, transire in aliud peccatum, quod contra iustitiam militat; nec enim tantum est circumstantia quædam aggravans, vt aliqui putant, sed est noua quædam species peccati, vt ex dictis patet. Hincque Duuallius, omnia supradicta confirmans.

RESOL. XXIV.

- An Praelati, & Magistratus debeant inquirere, & explorare vitam subditorum ad fraternaliter eos corrigendos;*
- Et an ista obligatio oriatur principaliter ex præcepto correctionis fraternalis, an ex officio Praelati, Patris & Magistratus?*
- Et an Praelati, & Magistratus teneantur exploratores designare, à quibus edoceantur, quæ sint apud suos crimina?*
- Et an nullus priuatus possit aliorum facta inquirere? Ex part. septima tractat. tertio, Relolut. 10.*

§. 1. **D**octissimus Bañez in 2. 2. q. 33. art. 3. d. 2. *concl. 3.* sic respondet ad hoc dubium Praelatus in quantum Pater est Spiritualis, potest, imo & in quantum Praelatus est, tenetur aliquando inquirere vitam filiorum, & subditorum ad corrigendum illos propter bonum ipsorum ex præcepto correctionis fraternalis, quatenus coniungitur cum Officio paterno, imo & cum officio Praelati. Ratio huius

Sup. hoc in Ref. seq. & supra in Ref. 14. §. 1. cuius in fine.

Bb 3 est;